

DATE DESPRE O CAPCANĂ DIN EPOCA NEOLITICĂ

EUGEN COMȘA

Începând din deceniul cinci al secolului, pe teritoriul țării noastre, s-au intensificat mult săpăturile arheologice, inclusiv cele din Oltenia. Între acestea au fost și cele efectuate lângă localitatea Verbicioara (com. Verbița, jud. Dolj).

Săpăturile din cadrul aceluși complex s-au făcut, mai ales, în așezarea principală (A), aflată în dreptul văii numite de localnici "La Trestie", pe o prelungire, destul de mare, a terasei înalte.

Prin săpăturile arheologice făcute s-a constatat că în stratul cu vestigii sunt documentate materiale datând din epoca neolitică, altele din epoca bronzului și pe același loc a fost un vast cimitir din a doua jumătate a secolului al XIV-lea.

În cursul săpăturilor sistematice efectuate în vara anului 1950, în stratul cu depuneri arheologice aparținând culturii Sălcuța, din perioada târzie a epocii neolitice, printre multe alte materiale, diferite, s-a găsit și o piesă neobișnuită, anume un cârlig mare.

Cu toții, cei care participam la acele săpături, ne-am pus problema la ce putea servi un astfel de cârlig masiv.

Atunci, din colectivul nostru, de sub conducerea prof. D. Berciu, făcea parte și C.S. Nicolaescu-Plopșor. Dumnealui, când a văzut și cercetat cârligul, ne-a spus că este vorba de un cârlig, numit de localnici (în Oltenia) **tivig**. În continuare ne-a explicat și la ce a servit piesa, în realitate, în acea perioadă îndepărtată în timp.

De-a lungul anilor, în lucrările de specialitate am găsit menționate în total 6 cârlige, de diferite forme, dar folosite în același scop.

Acele cârlige au fost descoperite la:

1. VĂRĂȘTI (jud. Călărași)

Cu prilejul sondajelor din anul 1958, pe care le-am efectuat în așezarea gumelnițeană, de tip tell, de pe grindul Grădiștea Ulmilor¹, care se află în partea de sud a fostului lac Boian, s-a găsit un cârlig de tivig făcut din corn de cerb. Materialele încă nu au fost prelucrate și nu suntem în măsură să descriem amănunțit piesa.

2. SĂLCUȚA (jud. Dolj)

Prin săpăturile din anul 1951, de pe "Piscul Cornișorului" de sub conducerea prof. Dumitru Berciu, în stratul cuprinzând materiale caracteristice culturii Sălcuța (din faza

---

1. Săpături Eugen Comșa.

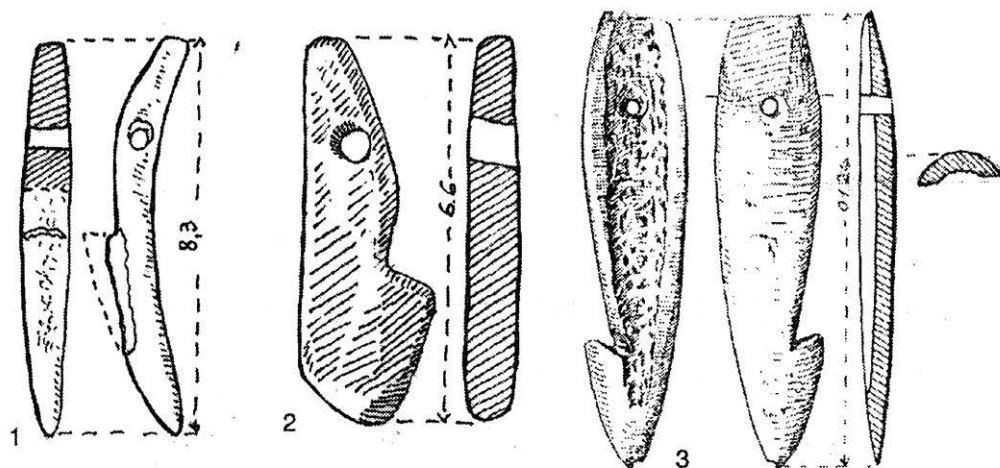

Fig. 1. Cârlige pentru capcane "tivist", descoperite la:

1. Sălcuța (după D. Berciu, **op. cit.**, 1961, p. 227, fig. 66/3);
2. Verbicioara (după D. Berciu și colaboratori, **op. cit.**, 1951, p. 237, fig. 7/1);
3. Izvoare (după Radu Vulpe, **op. cit.**, 1957, p. 257, fig. 264/1).

Sălcuța IIC), a fost descoperit la 1,30m adâncime un alt cârlig de tivist². Piesa are o formă deosebită și a fost lucrată din corn de cerb. Cârligul are corpul ascuțit, cu lungimea de 8,3 cm. Partea de sus este destul de subțire, dar în dreptul orificiului, este puțin mai groasă. În marginea orificiului se observă urme (zgârieturi) provocate de sfoară. Porțiunea inferioară a piesei se subțiază, formând jos un vârf destul de ascuțit. Partea cârligului este ruptă din vechime. Considerăm că s-a rupt, probabil, din cauza greutății prea mari pe care a suportat-o.

3. VERBICIOARA (jud. Dolj)

Cârlig descoperit în anul 1950, în așezarea amintită, în stratul Sălcuța³. A fost făcut tot din corn de cerb. Este un cârlig destul de masiv, făcut așa pentru a rezista la o greutate destul de mare. Are corpul gros, cu o formă neobișnuită. Latura din spate este dreaptă, iar cea dinspre cârlig este arcuită. Privit lateral, cârligul are forma de L, cu latura inferioară puțin înclinată în jos. Porțiunea de jos are forma semicirculară. Cârligul are 6,6cm lungime.

4. BOD (jud. Brașov)

La sfârșitul secolului trecut, în așezarea de pe locul numit "Priesterhügel" de lângă localitatea Bod, a fost descoperit, în stratul cu materiale specifice unei faze de început a culturii Cucuteni-Arșiud, un cârlig făcut din corn de cerb, de la o capcană similară, de tip tivist. Informația, care a fost publicată (despre cârlig) la Viena, în anul 1903, nu ne este accesibilă⁴. Se pare, că desenul piesei nu a fost publicat.

2. D. Berciu, **Contribuții la problemele neoliticului în România, în lumina noilor cercetări**, București, 1961, p. 227 (fig. 66/3).

3. D. Berciu și colab., SCIV, II, 1951, p. 237 (fig. 7/1).

4. J. Teutsch, *Mitteilungen der Prähistorischen Kommission*, I, nr. 6, Viena, 1903, p. 365.

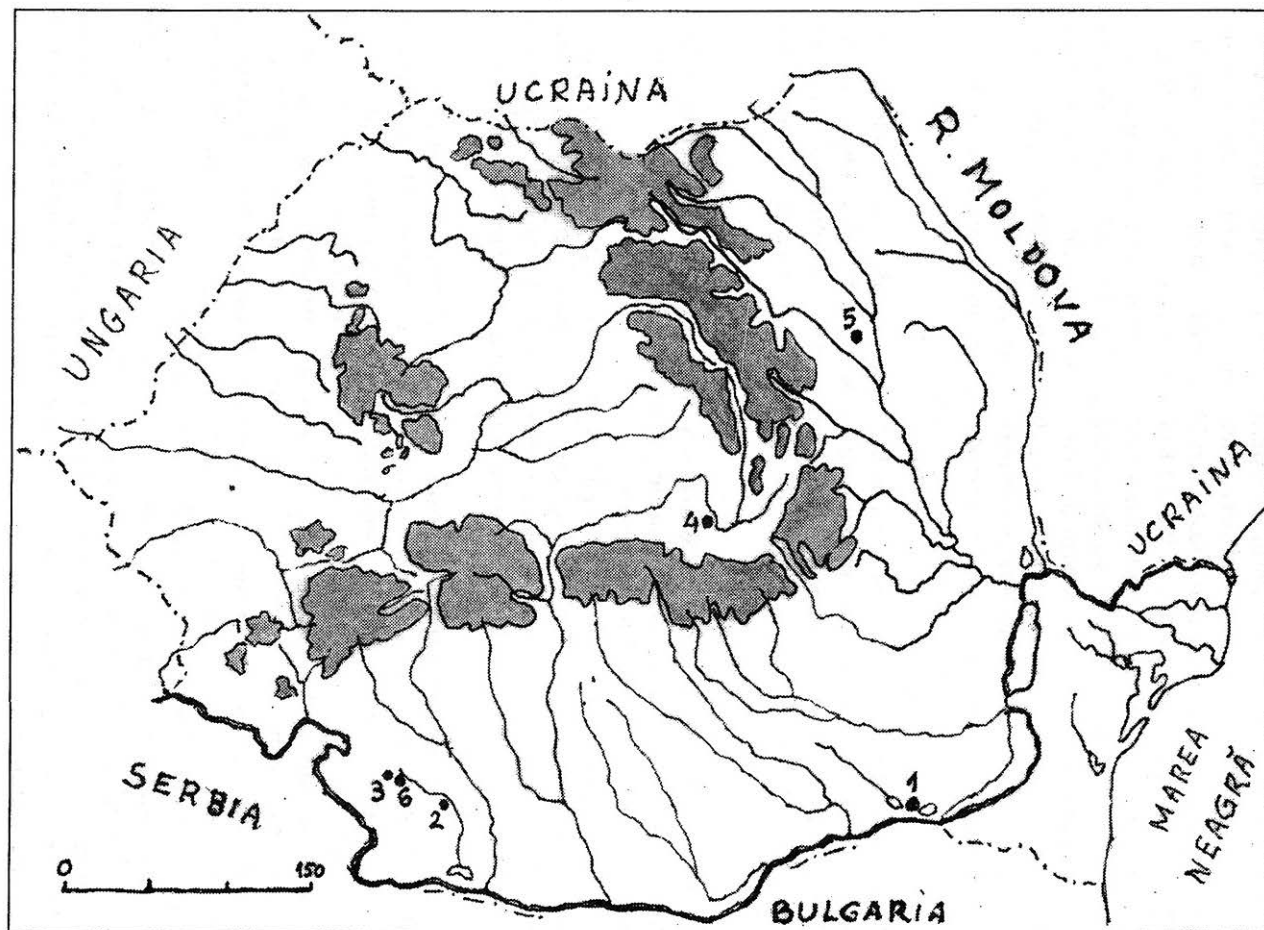

Fig. 2. Complexele în care s-au descoperit cârlige de tivig:

A. Epoca neolitică: 1. Boian; 2. Sălcuța; 3. Verbicioara; 4. Bod; 5. Izvoare; B. Epoca bronzului: 6. Verbicioara.

5. IZVOARE (jud. Neamț)

Așezarea neolitică se află pe terasa mijlocie a Bistriței, în unghiul de nord-vest al confluenței văilor Bistriței și Cracăului, la circa 1 km est de satul Izvoare.

Cu prilejul săpăturilor de durată, efectuate sub conducerea prof. Radu Vulpe, în așezarea neolitică, în supr. I, în pământul de umplutură al unei gropi nederanjate, se aflau diferite fragmente ceramice, având decor pictat tricrom și un cârlig deosebit, de tivistig. Suprafața piesei, pe ambele fețe a fost lustruită cu grijă⁵. Obiectul are dimensiunile de 12,4 cm lungime și 2,8 cm lățime. Piesa a fost realizată dintr-o placă de coajă de corn de cerb. Obiectul avea la început forma prelungă, biconvexă, iar după aceea, printr-o porțiune adâncită pe o parte, s-a făcut cârligul, destul de mic. Partea de jos a piesei este ascuțită, iar cea de sus destul de lată. În porțiunea de sus s-a făcut, pe mijlocul lățimii, un orificiu, care ni se pare a avea diametrul destul de mic pentru a se putea fixa de el o sfoară groasă, necesară menținerii cumpenei.

Ținând seama de ceramică (având decor tricrom) găsită în groapă, rezultă că acest cârlig de tivistig, datează din faza A a culturii Cucuteni.

6. VERBICIOARA (jud. Dolj).

Este important faptul că tot în așezarea de la Verbicioara, dar în stratul format în cursul epocii bronzului, anume în timpul culturii Verbicioara III, a fost descoperit, tot în anul 1950, un alt cârlig, de la o capcană de tip tivistig, ceea ce constituie o dovadă evidentă că în regiunea de sud-vest a Olteniei, în acea perioadă erau folosite în continuare și astfel de capcane⁶.

*

Din explicațiile date atunci, de C.S. Nicolaescu-Plopșor, rezultă că astfel de cârlige au fost folosite la capcane, destul de complicate, pentru prinderea animalelor sălbatice. Este vorba de capcane formate din două părți:

- o cumpănă ca de fântână, formată dintr-un par (bifurcat sus) înfipt în pământ, pe care se sprijinea deasupra un alt par lung, nu prea gros, având fixată la un capăt o greutate destul de mare, iar la celălalt capăt era legată o sfoară groasă. La capătul ei de jos era legat un cârlig masiv, de tipul celor descrise mai sus. Pe partea de jos a sforii era legat un laț, care se putea strânge.

- partea a doua a capcanei era formată dintr-un fel de "colibă", nu prea mare, prelungă, făcută, desigur, din nuiele sau bețe mai groase, acoperită cu frunziș. Mărimea ei era calculată așa ca să poată încapa înăuntru animalul, care urma să fie prins. "Coliba" avea o singură deschidere, spre un capăt, nu prea mare. În interiorul acestei "colibe", la capătul opus deschiderii, se punea momeala (carne, oase), care, prin mirosul său urma să atragă animalele sălbatice. În continuare, cumpăna era înclinată spre colibă, deci ajungea să fie sus capătul cu greutatea, iar cârligul de la capătul sforii (deci cel cu vârful în jos se sprijinea pe celălalt cârlig, mai mare, înfipt în pământ), aflat cu vârful în sus. Apoi se aranja sfoara lațului, în jurul deschiderii "colibei".

Animalul atras de mirosul momelei din "colibă", încerca să pătrundă înăuntru ca să ia "prada", dar, de îndată ce încerca să intre, desprindea lațul, care-l prindea și-l strângea de gât sau de corp. Tot atunci, cârligul, care ținea cumpăna înclinată, se desprindea de celălalt și datorită greutății de la capătul opus al cumpenei, aceasta se înălța ridicând și animalul prins de laț.

5. Radu Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936-1948*, București, 1957, p. 257 (fig. 264/1) și p. 258.

6. D. Berciu și colab., SCIV, II, 1951, 1, p. 237.

La același rezultat se putea ajunge prin înlocuirea cumpenei, printr-un trunchi de copac tânăr, în creștere, tânăr și destul de subțire, îndoit forțat, de vâful căruia se lega sfoara cu cârligul.

*

După cum am arătat mai sus, în prezent, dispunem de date despre numai șase cârlige de tip tivig, din care cinci datează din timpul epocii neolitice și provin din așezări aflate în patru din provinciile României și anume din: Oltenia, Muntenia, Transilvania de sud-est și Moldova. Considerăm că, în realitate, numărul unor astfel de descoperiri de cârlige (de tivig) trebuie să fie mult mai mare.

Cârligele de tivig cunoscute până acum aparțin, fapt semnificativ, unor culturi diferite: cele din așezările de la Verbicioara și de la Sălcuța, au fost folosite de membrii unor comunități ale culturii Sălcuța, cea de la Boian B datează din timpul culturii Gumelnița, iar celelalte două sunt din arealul culturii Cucuteni-Ariuşd.

Descoperirea celui de al șaselea cârlig, în așezarea de la Verbicioara, dovedește că tipul de capcană complicată descris, a fost cunoscut și folosit în cursul epocii bronzului, de către comunitățile culturii Verbicioara III.

Informațiile primite de la C.S. Nicolaescu-Plopșor dovedesc că astfel de capcane complicate, cel puțin în Oltenia, sunt cunoscute și folosite până în zilele noastre.

Datele prezentate mai sus, despre cârligele de tivig, din epoca neolitică și cel din epoca bronzului, precum și utilizarea unor astfel de capcane până în zilele noastre, credem că pot constitui încă o dovadă în privința cunoașterii și păstrării obiceiului, de-a lungul mileniilor, deci un indiciu util în privința continuității populației locale, în ținuturile respective.

DONNÉES CONCERNANT UN PIÈGE DE L'ÉPOQUE NÉOLITHIQUE

- Résumé -

Dans plusieurs agglomérations appartenant à l'époque ou à l'âge du bronze ont été mis au jour des crocs, qui ont été confectionnés en corne de cerf.

Quelques exemplaires ont été mis au jour dans différents agglomérations de l'époque néolithique à Vărăști (départ. Călărași), Sălcuța et Verbicioara (départ. Dolj), Bod (départ. Brașov), Izvoare (départ. Neamț) et dans l'agglomération appartenant à l'âge du bronze de Verbicioara (départ. Dolj).

Ces crocs ont été utilisés comme des pièges bien compliqués pour la chasse.

Cette sorte des crocs ont survécu et ont été utilisées jusqu'à nos jours en Olténie et certainement dans les autres endroits de la Roumanie.

Explication des figures

Fig. 1. Crocs pour des pièges découverts à: 1. Sălcuța (d'après D. Berciu, *op. cit.*, 1961, p. 227, fig. 66/3); 2. Verbicioara (d'après D. Berciu et collab., *op. cit.*, 1951, p. 237, fig. 7/1). 3. Izvoare (d'après Radu Vulpe, *op. cit.*, 1957, p. 257, fig. 264/1).

Fig. 2. Les complexes d'où proviennent les crocs des "tivigs": A-de l'époque néolithique: 1. Boian; 2. Sălcuța; 3. Verbicioara; 4. Bod; 5. Izvoare; B-de l'âge du bronze: 6. Verbicioara.